

ERNEST HEMINGWAY - STAŘEC A MOŘE

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

dobrodružná novela (próza, epika)

Literární směr:

vydáno r. 1952 (pozdní období autorovy tvorby); dílo i autor se řadí do období tzv. ztracené generace; obecně jde o období světové poválečné prózy

Slovní zásoba:

převažuje spisovný jazyk; občas nalezneme výrazy z profesní mluvy (rybářské); bohatá slovní zásoba; časté a precizní vyjadřování tělesných a duševních pocitů a rozpoložení hl. postav

Stylistická charakteristika textu:

velice úsporný jazykový styl (typický pro Hemingwaye) = až novinářská strohost, preciznost a jednoduchost textu; krátká souvětí; občas delší monology hl. postavy; rychlý spád děje

Vypravěč:

vypravěčem je autor - nezávislý vnější pozorovatel děje; vyprávění probíhá v -er formě (vypravěč nic nevysvětluje, jen konstatuje)

Postavy:

SANTIAGO: starý kubánský rybář; zkušený, nezlomný, statečný, skromný a tvrdě pracující (typický hemingwayovský hrdina); MANOLIN: mladý chlapec a SANTIAGOŮV oddaný přítel, vzhlížející k jeho charakteru a osobnosti

Děj:

starý kubánský rybář Santiago a jeho mladý přítel (chlapec Manolin) loví bez úspěchu → Manolin je na nátlak okolí nucen se Santiagem přestat lovit → Santiago se jednoho dne rozhodne vyjet na moře brzy ráno → brzy se vzdaluje od ostatních na otevřené moře → chytí jen malého tuňáka → pomalu ztrácí naději → najednou ucítí velkou rybu, která málem převrhne jeho loďku → rybu je složité zabít, navíc ho táhne směrem na širé moře → Santiagovi rychle docházejí síly (sní tuňáka a doplní síly vodou) → souboj s rybou trvá až do rána a po celý další den → konečně se mu ji podaří zabít – zjišťuje, že jde o největší rybu jeho života – musí ji nechat ve vodě a táhnout ji přivázanou k lodi → zabije 2 žraloky přivábené rybou, ale ztrácí harpunu i poslední zbytky sil → brání zbytky ryby před dalšími žraloky → zcela vyčerpaný doráží v noci na pláž s ohlodanou rybí kostrou → odejde do své chatrče a usne → probudí ho chlapec Manolin a Santiago mu vypráví, co zažil → venku na pláži se mezitím schází dav lidí, kteří obdivují kostru obrovské ryby (merlin – český mečoun obecný)

Kompozice:

pointa příběhu je až v závěru; lineární (chronologická) kompozice vyprávění

Prostor:

kubánské pobřeží blízko Havany (rybářská vesnice, pláž) + přilehlé moře

Čas:

během 3 dnů

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

nezdolnost a nezlomnost; víra v psychickou i fyzickou sílu člověka

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

2.světová válka (1939-1945); založení OSN (1945); tzv. studená válka – napjatý stav mezi socialistickými a demokratickými mocnostmi (1947-1991); Korejská válka (1950-1953)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

strach obyvatel z ozbrojeného konfliktu mezi USA a SSSR

Kontext dalších druhů umění:

HUDBA: Louis Armstrong (1901-1971); Frank Sinatra (1915-1998); Elvis Presley (1935-1977); Johnny Cash (1932-2003); Igor Stravinski (1882-1971); MALBA: Jackson Pollock (1912-1956); Andy Warhol (1928-1987); FILM: Charlie Chaplin (1889-1977); James Dean (1931-1955); Elizabeth Taylorová (1932-2011); Marilyn Monroe (1926-1962)

Kontext literárního vývoje:

období ztracené generace

AUTOR

Život autora:

Ernest M. Hemingway (1899-1961) – jeden z nejslavnějších spisovatelů všech dob, americký prozaik, nositel Nobelovy ceny za lit. a člen tzv. ztracené generace; nar. se v Illinois (USA) v rodině lékaře, odmalička miloval sporty, přírodu, lov a dobrodružství – jako mladý hrál na violoncello a boxoval – po SS začal psát pro kansaský list Star – poté byl dobrovolníkem v 1. svět. válce (zdravotníkem na italské frontě) – těžce raněn a později silně ovlivněn válečnými hrůzami – po válce se stal zahraničním zpravodajem a začal lit. tvořit – skupina amer. intelektuálů kolem Gertrudy Steinové v Paříži (ztracená generace) – odpor proti nástupu fašistů – v letech r. 1953 a 1954 získává Pulitzerovu a Nobelovu cenu za lit. - dlouho žil na Kubě a jezdil do Afriky na lov, kde šťastně přežil leteckou nehodu – r. 1961 pravděpodobně spáchal sebevraždu (v Idahu, na zahradě svého domu); ZAJÍMAVOSTI: účastnil se mimo jiné španělské občanské války; byl vyhlášeným gurmánem a miloval whisky; byl čtyřikrát ženatý a měl 3 děti; je známý zejména svým úsporným jazykem (tzv. novinářská próza), který je typický strohostí a jasně danou výstižnou pointou; hrdinové jeho děl jsou většinou dobrodružně žijící stateční muži; jeho díla se vyznačují častými autobiografickými prvky

Vlivy na dané dílo:

dlouhý pobyt na Kubě; láska k moři a rybaření; přítel a kapitán jeho kubánské jachty Gregorio Fuentes (údajný vzor pro postavu rybáře Santiaga)

Vlivy na jeho tvorbu:

účast v 1. svět. válce; schůzky s ostatními členy ztracené generace; vášeň pro cestování a dobrodružné činnosti (lov, sport, moře, safari, atd.)

Další autorova tvorba:

tvořil romány, novely a povídky, napsal i jednu divadelní hru; PRÓZA: Fiesta; Sbohem armádo; Komu zvoní hrana; DIVADELNÍ HRA: Pátá kolona

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Stařec a moře (film USA; 1958) – režie: Fred Zinnemann (Šakal) a John Sturges (7 statečných); hraje: Spencer Tracy

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

u veřejnosti bylo dílo velice úspěšné, během 2 dnů po prvním vydání se prodalo cca 5,2 mil. výtisků; dnes je dílo vnímáno jako jedno z nejlepších amerických literárních děl všech dob

Dobová kritika díla a její proměny:

oborná kritika ocenila dílo r. 1954 Nobelovou cenou za lit.